

τοῦ κατηγορουμένου· ἢ μεταφ. ἀπὸ τοῦ ἐξῆς. — οὕτως ῥηδίωνος μετὰ πικροῦ παραπόνου.

VIII. Ὁ Σωκράτης εἶναι εὐελπίς ὅτι καὶ ἐν Ἄιδου θὰ εὕρη καθεαυτῶς μὲν ἀνθρώπους καλυτέρους τῶν ἐνθάδε, ἀσφαλῶς δὲ θεοὺς ἐπίσης ἀγαθοὺς· ἐν τῷ μεταξὺ ἀποκρούει σύστασιν τοῦ δημίου νὰ διακόψῃ τὸν διάλογον ὡς θερμαίνοντα : 1-14 ὁ Σωκράτης δὲν ἀγανακτεῖ ἀποθνήσκων, διότι εἶναι εὐελπίς ὅτι θὰ εὕρη ἐν Ἄιδου ἴσως μὲν ἀνθρώπους καλυτέρους τῶν ἐνθάδε, πάντως ὅμως θεοὺς πολὺ ἀγαθοὺς δεσπότης· 14-9 ὁ Σιμίας παρακαλεῖ τὸν Σωκράτην νὰ ἐξηγήσῃ τοῦ στηρίζει τὴν ἐλπίδα ταύτην· 19-31 ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σωκράτης ἀποκρούει σύστασιν τοῦ δημίου, διαβιβασθεῖσαν διὰ τοῦ Κρίτωνος, νὰ διακόψῃ τὸν διάλογον ὡς θερμαίνοντα καὶ ἀντιδραστικὸν κατὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φαρμάκου· 31-7 μετὰ τοῦτο εἶναι διατεθειμένος νὰ ἐξηγήσῃ τοῦ στηρίζει τὴν αἰσιοδοξίαν του ταύτην. — Κατὰ τὸν Σωκράτην ἡ ζωὴ δὲν ἄγει πρὸς τὸν θάνατον, πρὸς τὸν τέλειον μηδενισμόν, ἀλλὰ διὰ τοῦ θανάτου εἰς ἄλλην ζωὴν, διατελοῦσαν ἐπίσης ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἄλλων ἀγαθῶν θεῶν· ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ τέλος τῆς ζωῆς, ἀλλὰ σταθμὸς μεταξὺ τοῦ ἐπαγείου βίου καὶ τοῦ πέραν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ἐχθρική ἀντίθεσις, ὅπως συνήθως νομίζομεν, ἐφ' ὅσον αἱ ἀγαθὰ θεὰ κυριαρχοῦσιν ἀμφοτέρων τῶν κόσμων. Ἐντεῦθεν ἀπορρέει ἡ ἀγαθὴ ἐλπίς τοῦ Σωκράτους ὅτι καὶ ἐκεῖ θὰ ἔλθῃ πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ἡ ἀκλόνητος πεποίθησις ὅτι θὰ ἔλθῃ πρὸς ἀγαθοὺς θεοὺς. Καὶ καθ' ἣν στιγμὴν πάντες κεχηνότες ἀναμένουσι τὴν συμπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας ταύτης καὶ ὁ Σιμίας ἐξ ὀνόματος πάντων ἱκετεύει τὸν Σωκράτην νὰ δώσῃ τὴν θεωρητικὴν δικαιολογίαν τῆς πίστεώς του ταύτης, αἴφνης ὁ δήμιος συνιστᾷ εἰς τὸν ἄνδρα, ὅστις ἀφιέρωσε τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς του εἰς τὸ λέγειν καὶ διδάσκειν ἀπὸ πρωίας μέχρι ἑσπέρας, νὰ μὴ ὀμιλῇ, ἦτοι ὁ Σωκράτης νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Σωκράτης! Ἀλλ' ὁ Σωκράτης μετ' ἀσυνήθους τραχύτητος καὶ μετὰ τελείας ἀδιαφορίας πρὸς τὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας θὰ εἶχεν ἡ συνεχὴς ὀμιλία του, ἀποκρούων τὴν σύστασιν ἄρχεται τῆς δικανικῆς ἀπολογίας του εἰσερχόμενος εἰς τὸ πολυκροτον θέμα τοῦ διαλόγου. — 10 εἶπερ τι ἄλλο ὅτι ἐκεῖ θὰ εὕρη θεοὺς πάνυ ἀγαθοὺς δεσπότης εἶναι περὶ τούτου ἀκραδάντως πεπεισμένος, ἀλλ' ὅτι θὰ εὕρη καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς περὶ τούτου ἐκφράζεται προβληματικῶς. — 12 εἶναί τι λιτ. ὅτι ἀναμένει ἐκεῖ παραδείσιος βίος. — 14 πολὺ ἀμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς εὐφημ.

περὶ τῶν βασάνων τῶν κακῶν ἐν Ἄιδου.—**20 Κρίτων** ὁ ἀγαθὸς Κρίτων παρὰ τὴν τυφλὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Σωκράτην, ἀδυνατῶν νὰ κατανοήσῃ ὑψηλοτέρας φιλοσοφικὰς θεωρίας, πρβλ. καὶ τὰ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαλόγῳ **Κρίτωνι**, διακόπτει τὸν διάλογον εἰς κρίσιμον σημεῖον. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀποτελεῖ **διατριβήν**, ἣτις ἀπεργαζομένη διακοπὴν τῆς κυρίας πράξεως προκαλεῖ κατευνασμὸν τῶν ἐντεταμένων νεύρων, ἵνα ἠρεμώτεροι παρακολουθήσωμεν τὰς ἐφεξῆς σκηνάς· ἀλλ' ὡς διακοπὴ ἐπιτείνει ἔτι μᾶλλον τὸ διαφέρον ἡμῶν νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πράξιν· εἰς τὴν χρῆσιν διατριβῶν ὁ Πλάτων μιμεῖται τὸν Ὅμηρον.—**22 ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον** μετ' ἀττικῆς λεπτότητος κατ' εὐφημισμὸν ἢ περιφραστικὴν περιγραφὴν τοῦ ὑπαλλήλου ἀντὶ τοῦ βδελυροῦ ὀνόματος τοῦ λειτουργήματος. Ὁ ὑπηρέτης κάμνει τὴν σύστασιν ἐκ συμπαθείας, πρβλ. 25... **εἰ δὲ μή, ἀναγκάζεσθαι καὶ δις καὶ τρις πίνειν τοὺς τι τοιοῦτον ποιοῦντας.** — **27 ἔα χαίρειν αὐτὸν**—**ὡς καὶ δις δώσων...** αἱ φράσεις αὗται μετὰ τοῦ τόνου αὐτῶν μαρτυροῦσι τὴν πλήρη ἀδιαφορίαν καὶ καταφρόνησιν τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν θάνατον.—**30 ἤδη** καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τοῦ ὁμωνύμου διαλόγου.

ΙΧ. Ἐὰν ὁ θάνατος εἶναι ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ φιλόσοφος ὡς ἀμελῶν τοῦ σώματος καὶ ἐπιμελούμενος τῆς ψυχῆς, ὡς χωρίζων δηλ. τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ψυχῆς, διώκει τὸν θάνατον : 1-7 οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι διώκοντες διὰ βίου τὸν θάνατον φυσικὸν εἶναι νὰ χαίρωσιν ἀποθνήσκοντες· 7-17 ἀλλὰ τὸ πολὺ κοινὸν ἀγνοεῖ πῶς οἱ φιλόσοφοι διώκουσι τὸν θάνατον· 18-26 καθ' ἡμᾶς ὑπάρχει θάνατος καὶ οὗτος εἶναι ὁ τέλειος χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος· 26-42 ὁ φιλόσοφος εἶναι ὅλος ἀφωσιωμένος εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ψυχῆς, ἀμελῶν ὅλως σχεδὸν πάσης ἐπιμελείας τοῦ σώματος· 42-50 ὅθεν ὡς χωρίζων τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος διώκει τὸν θάνατον.— Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα λαμβάνει ὡς ἀποδεικτέαν θέσιν ὅτι: **Ὁ ἀληθῆς φιλόσοφος ἐπιδιώκει τὸν θάνατον**, τοῦθ' ὅπερ εἶχεν ἰσχυρισθῆ τὸ πρῶτον ἐν κ V λέγων ὅτι καὶ ὁ Εὐθύνοσ καὶ πᾶς ἀληθῆς φιλόσοφος διώκει τὸν θάνατον χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτρέπεται ἡ αὐτοκτονία. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θέσεώς του ὁρμάται ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ θανάτου, ὅτι: **θάνατος εἶναι χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος**, ἐν τῷ ὁποίῳ βλέπομεν ὅτι ὡς **λήμμα** (προϋπόθεσιν) τῆς ἀποδείξεώς του δέχεται, ἀντιτασσόμενος ἐμφανῶς πρὸς τοὺς ὑλιστάς, τὸ δισύνθετον τοῦ ἀνθρώπου, τὴν σύστασιν δηλ. αὐτοῦ ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς.

Τούτου τεθέντος, διὰ σειρᾶς ἐπαγωγικῶν συλλογισμῶν, ἐν οἷς βαίνει ἐκ τῶν μερικῶν πρὸς τὰ γενικά, ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἀγνωστα, ἀποδεικνύει ὅτι μελέτημα τοῦ φιλοσόφου διὰ παντός τοῦ βίου εἶναι ἡ ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς καὶ ἡ περιφρόνησις τοῦ σώματος, ὁ χωρισμὸς ἄρα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, ἥτοι ὁ θάνατος, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν διὰ τοῦ ἀκολουθίου δευτεροσχήμενος κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ :

ἌΟ θάνατος εἶναι χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

ἌΟ φιλόσοφος θηρεύει τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

ἌΟ φιλόσοφος θηρεύει τὸν θάνατον.

— **16 λέληθεν** τὸ πλῆθος ἔχει ἐσφαλμένην ἀντίληψιν περὶ τῶν φιλοσόφων, διότι φρονεῖ ὅτι οὗτοι ὄντως μὲ τὸν παράδοξον χαρακτηρᾶ τῶν καὶ μὲ τὴν ἀκατανόητον διαγωγὴν των εἶναι ἄξιοι τοῦ θανάτου ὡς *ποινῆς*, ἐπιδιώκουσι τὸν θάνατον ὡς νὰ τοὺς τρώγῃ ἡ μύτη των· ὅθεν τὸ πολὺ κοινὸν δὲν ἔχει ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ φιλόσοφος διὰ βίου μελετᾷ τὸν θάνατον ὡς *εὐεργέτημα*, ἔχων ὄνειρον τοῦ βίου του νὰπαλλάξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος διὰ τοῦ θανάτου ὡς *λυτρωτοῦ*. — **19 ἠγούμεθά τι τὸν θάνατον εἶναι** ; πρὶν ὀρισθῆ ἔννοιά τις πρόπει πρῶτον νὰ βεβαιωθῆ ὅτι ὑφίσταται τὸ πρᾶγμα ἢ τὰ πράγματα, εἰς ἃ αὕτη ἀναφέρεται. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ὀρισμῶν καὶ τῶν ἐπαγωγικῶν συλλογισμῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἶναι πολὺτιμὸς συμβολὴ τοῦ Σωκράτους, διότι δι' αὐτῶν διαφωτίζεται ἡ οὐσία τῶν ἐννοιῶν, διευκρινοῦνται αἱ ἔννοιαι κατὰ βάθος.

Ἄπὸ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἄρχεται ἡ κυρία ὑπόθεσις τοῦ διαλόγου, διότι ἡ διευκρίνησις τοῦ θανάτου θὰ διευκρινήσῃ καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Διὰ τί ὁ φιλόσοφος ἀμελεῖ κατὰ τὸ δυνατόν τοῦ σώματος καὶ στρέφεται ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν ψυχὴν θὰ μάθωμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς κεφαλαίοις.

Χ. Πρὸς τούτοις ὁ φιλόσοφος θηρεύων ἐν τῷ βίῳ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας (τῶν ἰδεῶν) φθάνει εἰς ταύτην οὐχὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων, ὡς ἀπατηλῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς φρονήσεως, διὰ τοῦ λογίζεσθαι, δηλ. διὰ καθαρᾶς διανοητικῆς ἐνεργείας :
 1-10 πρὸς τούτοις ὁ φιλόσοφος ἀποκτᾷ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας οὐχὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων, αἵτινες συνήθως ἀπατῶσιν ἡμᾶς· 10 - 21 ἀλλὰ διὰ καθαρᾶς διανοητικῆς ἐνεργείας, ἀπηλλαγμένης κατὰ τὸ δυνατόν

πάσης συμπράξεως μετὰ τοῦ σώματος· 21 - 3 ὅθεν καὶ ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος χωρίζει τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος· 23 - 48 ἐπίσης ἡ γνῶσις τῶν ἰδεῶν ἀποκτᾶται οὐχὶ διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ διὰ καθαρᾶς πνευματικῆς ἐνεργείας, ἀπηλλαγμένης κατὰ τὸ δυνατόν πάσης ἐπαφῆς μετὰ τοῦ σώματος. — **XI. Καὶ ὄντως τὸ σῶμα μετὰ τῶν ἀδυναμιῶν αὐτοῦ μόνον ἐμπόδια παρεμβάλλει εἰς τὴν ψυχὴν τὴν θηρεύουσαν τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας:** 1 - 8 ὅθεν ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι ἐγκάθειρκτος ἐν τῷ σώματι, οὐδέποτε θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν γνῶσιν τῶς ἀληθείας· 8 - 15 διότι οἱ περισπασμοὶ καὶ αἱ ἀδυναμίαι τοῦ σώματος καθιστῶσιν ἀδύνατον ταύτην· 15 - 21 τοῦτο προκαλοῦν πολέμους καὶ στάσεις δι' οἰκονομικὰ συμφέροντα παρακωλύει πᾶσαν διανοητικὴν ἐνέργειαν· 21 - 35 ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ τῶν φιλοσοφικῶν μελετῶν παρεμβαῖνον ταράττει τὴν ψυχὴν, ὥστε ἡ καθαρὰ φιλοσοφικὴ διανόησις εἶναι δυνατὴ μόνον μετὰ θάνατον· 35 - 44 ἐφ' ὅσον ζῶμεν μόνον κατὰ προσέγγισιν δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀλήθειαν, εἰάν φεύγωμεν κατὰ τὸ δυνατόν πᾶσαν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ σώματος· 44 - 7 αὕτη εἶναι ἡ γνώμη τῶν ἀληθινῶν φιλοσόφων. — **XII. Ὅθεν ὁ ἀληθῆς φιλόσοφος, οὗ ὀλόκληρος ὁ βίος εἶναι προπαρασκευὴ πρὸς τὸν θάνατον, χαίρει ἀποθνήσκων, διότι μόνον μετὰ θάνατον, οἷε ἡ ψυχὴ θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη τοῦ σώματος, θὰ εὖρη τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας:** 1 - 8 ὅθεν εἶμαι αἰσιόδοξος ἀποθνήσκων, διότι διὰ τοῦ θανάτου ἡ ψυχὴ μου θὰ εὖρη ἐν Ἄιδου τὸ ὄνειρον τοῦ βίου μου, τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ὡς κεκαθαρμένη· 8 - 18 κάθαρσις δὲ εἶναι ὁ θάνατος, ὁ τέλειος χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος· 18 - 35 εἰάν λοιπὸν ὀλόκληρος ὁ βίος τοῦ φιλοσόφου εἶναι προπαρασκευὴ πρὸς τὴν κάθαρσιν ταύτην, τὸν θάνατον, θὰ ἦτο γελοῖον ἂν ἠγανάκτει οὗτος ἀποθνήσκων· 35 - 48 ἄλλως εἰάν πολλοὶ κατῆλθον εἰς τὸν ἄδην, ἵνα ἴδωσιν ἐκεῖ προσφιλῆ πρόσωπα, ὁ φιλόσοφος θὰ πράξῃ τοῦτο μετὰ μεγαλυτέρας χαρᾶς ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἐκεῖ θὰ εὖρη τὸ ὄνειρον τοῦ βίου του.

X. Ὁ Πλάτων, ὅπως διακρίνει ὑλικὸν κόσμον καὶ ὑπέργειον, οὕτω διακρίνει καὶ τὴν γνῶσιν 1) εἰς τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸν ὑλικὸν κόσμον, ψευδῆ καὶ ἀπατηλὴν, καὶ 2) εἰς τὴν διὰ τῆς φρονήσεως, τῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως, ἄνευ συνεργασίας τῶν αἰσθήσεων, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰς ἰδέας, τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ

διὰ κούτου ἤδη ὁ Σωκράτης ὡς διὰ δευτέρου ἐπιχειρήματος ζητεῖ νάποδείξῃ ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐπιδιώκει τὸν θάνατον. Ἡ ψυχὴ κατὰ τὸν Σωκράτην ἀποκτᾷ τὴν γνῶσιν τῶν ὑψηλῶν ἀληθειῶν οὐχὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων, αἵτινες εἶναι ἀπατηλαί, ὅπως ὁμολογοῦσι πάντες οἱ φιλόσοφοι ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς φρονήσεως, τῆς καθαρᾶς διανοητικῆς ἐνεργείας, ἀποχωριζομένη τοῦ σώματος καὶ ἀποφεύγουσα κατὰ τὸ δυνατόν πᾶσαν πρὸς αὐτὸ ἐπικοινωνίαν. Κατὰ ταῦτα ἡ γνῶσις τῶν ἰδεῶν ἐπιτυγχάνεται μόνον, εἴαν χρησιμοποιῶμεν πρὸς τοῦτο ἀπολύτως κατὰ τὸ δυνατόν καθαρὰν διανοητικὴν ἐνέργειαν, ἀπηλλαγμένην κατὰ τὸ δυνατόν πάσης μετὰ τοῦ σώματος ἐπαφῆς. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τῆς ἀληθείας καθόλου καὶ ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τῶν ἰδεῶν ὁ φιλόσοφος ἀτιμάζει τὸ σῶμα καὶ ζητεῖ νὰ χωρίσῃ ἀπολύτως τὴν ψυχὴν ἀπ' αὐτοῦ, ἥτοι ὁ φιλόσοφος μελετᾷ καὶ ἐπιδιώκει τὸν θάνατον κατὰ τὸν ἀκόλουθον δευτεροσχῆμονα κατηγορικὸν συλλογισμόν :

Θάνατος εἶναι ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ὁ φιλόσοφος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του (πρὸς γνῶσιν τῆς ἀληθείας) ἐπιδιώκει τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ὁ φιλόσοφος ἄρα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του ἐπιδιώκει τὸν θάνατον.

— **1 φρόνησις** ἢ θεωρία καὶ κατανόησις τῶν ἰδεῶν ἄνευ συνδρομῆς τῶν αἰσθητηρίων· ὅ,τι εἶναι ἡ αἴσθησις διὰ τὸ σῶμα εἶναι ἡ φρόνησις διὰ τὴν ψυχὴν· ὄργανον ταύτης τὸ **λογίζεσθαι** 4 ἢ **διανεῖσθαι** 38, τὰ ὅποια δηλοῦσι τὴν καθαρὰν πνευματικὴν ἐνέργειαν ἄνευ οἰασδῆποτε συμμετοχῆς τῶν αἰσθήσεων, τὴν φιλοσοφικὴν συγκέντρωσιν πρὸς σύλληψιν τῆς ἀληθείας, τῶν ἰδεῶν.— **25 δίκαιον** αὐτὸ ὁ Σ. ζῶν δὲν εἶχεν εἰπεῖ ἀποχρώντως τί ἦτο ἡ δικαιοσύνη· ἀλλὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἦτο τόσον ἀκραδάντως πεπεισμένος, ὥστε καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ αὐτῆς. Τὸ κρίσιμον βῆμα πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἰδεῶν, ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸν μέγαν μαθητὴν αὐτοῦ, τὸν Πλάτωνα, ὅστις ὀρμηθεὶς ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν τοῦ διδασκάλου ἀνῆλθεν εἰς τὴν πολύκροτον θεωρίαν τῶν ἰδεῶν, ἧς ἡ καταπλήσσουσα πρωτοτυπία ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἡμεῖς νομίζομεν ἀφηρημένον, ὡς ὄνειρώδη φαντασιοπληξίαν, τοῦτο ἀκριβῶς ὑπάρχει πράγματι, εἶναι τὸ ὄντως ὄν! τοῦναντίον ὁ ὕψιστος κόσμος, ὁ καθ' ἑκάστην προσπίπτων εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν,

ὄν βλέπομεν, ἀκούομεν, ἀπτόμεθα κλπ., οὐδεμίαν ὑπαρξιν κέκτηται, εἶναι τι μὴ ὄν, τὸ ὁποῖον ὅ,τι εἶναι καὶ ὅ,τι φαίνεται ὀφείλει εἰς τὰς ἰδέας, ὧν μετέχει ἐφ' ὅσον μετέχει τῆς ἰδέας ἔχει ἰδίαν ὑπαρξιν, εἶναι ὅ,τι εἶναι, φαίνεται ὅ,τι φαίνεται! Ἡ ἰδέα ἐνεργεῖ, ὄθεν ὑπάρχει· δὲν γίγνεται, δὲν ἀλλοιοῦται, δὲν εἶναι αἰσθητὴ· ὄθεν εἶναι αἰωνία. — Ἡ πολυθρύλητος αὕτη θεωρία, ἣτις τόσον κατεγελάσθη, ἔχει δειχθῆ βιώσιμος, ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἀνθρώπινης διανοήσεως, πρβλ. καὶ K. Ritter, Platon, sein Leben, seine Schriften, seine Lehre, München 1929 II σ. 309 κέ. Καὶ ὁμοίως εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο εἶχον προλάβει τὸν Πλάτωνα ἢ λαϊκὴ νοοτροπία καὶ οἱ ποιηταί· εἶχον προσωποποιήσει ἤδη ὡς θεοὺς τὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Νίκην καὶ τὸν Ὑπνον καὶ τὸν Θάνατον, οὓς εἶχον παραστήσει καὶ πτερωτούς, ἐπίσης τὸν Γέλωτα, τὸν Πλοῦτον, τὸν Φόβον, τὸν Φθόνον (Γοργῶ) καὶ ἀπένειμαν εἰς αὐτοὺς λατρείαν καὶ βωμούς, οἱ ποιηταί εἶχον προσωποποιήσει ἤδη τὴν Ἀρετὴν, Ὑγίειαν, Εὐνομίαν, Δίκην, Εἰρήνην, Χάριτας, πρβλ. ἡμετέρας Λυρ. Ἀνθολ. ἀρ. 73, 131, 198, 200, 220, 221, 222. Τοὺς ποιητὰς ἐβοήθησαν καὶ οἱ καλλιτέχναι, οἵτινες εἰς τὰς ποιητικὰς εἰκόντας ἔδωκαν σῶμα καὶ μορφὴν, ὑπὸ δὲ τῶν σφραγιδόχαρακτῶν ἐχαράττετο ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἢ Pax Augusta. Διότι οἱ ἀρχαῖοι πᾶσαν ἐνεργοῦσαν δύναμιν, ἣς τὴν ἐνέργειαν εἶχον αἰσθανθῆ, ἐξελάμβανον ὡς προσωπικὴν θεότητα. — **35 ἐγγύτατα ἀν ἴοι τοῦ γνῶναι** ἢ τελεία γνῶσις ἐπιτυγχάνεται μετὰ θάνατον, ἐφ' ὅσον δὲ ζῶμεν φθάνομεν μόνον κατὰ προσέγγισιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, διότι τέλειος χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐν τῇ ζωῇ εἶναι ἀδύνατος. — **40 αὐτῇ, καθ' αὐτήν, εἰλικρινεῖ** οἱ πλεον. ἐξαίρουσι τὴν μόνωσιν τῆς διανοίας ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων.

XI. Ἀντιθέτως εἰάν ἐν τῇ ζητήσει τῆς ἀληθείας χρησιμοποιῶμεν καὶ τὴν συνεργασίαν τοῦ σώματος, οὐδέποτε θὰ εὕρωμεν τὴν ἀλήθειαν· διότι τοῦτο χάριν τῆς ἰδίας τροφῆς δημιουργεῖ μυρίους περισπασμοὺς εἰς τὴν ψυχὴν, αἱ νόσοι αὐτοῦ δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὴν ψυχὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας (διακόπτομεν τότε πᾶσαν μελέτην), πληροῦν δὲ ἡμᾶς ἐπιθυμιῶν καὶ ἀδυναμιῶν καὶ ἀνοησιῶν (σήμερον θέλω ὀλίγην ἐξοχὴν, θέαν κινηματογράφου κλπ.) καθιστᾶ ἀδύνατον τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ καὶ ἂν εὐαρεστηθῇ ἢ Α. Ἐξοχότης νᾶφήση ποτὲ τὴν ψυχὴν ἤσυχον νὰ τραπῇ ἐπὶ τὰς προσφιλεῖς ἐρεῦνας τῆς ἀληθείας, αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρευνῶν ἐνοσκήπτον

(κεφαλαλγίαι, ὀδονταλγίαι, δυσπεψίαι κλπ.) ταράττει καὶ ἐνοχλεῖ τὴν ψυχὴν καθιστῶν ἀδύνατον τὴν εὖρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἄλλὰ τότε πῶς εἶναι δυνατόν ἢ ψυχὴ νὰ εὖρη τὴν ἀλήθειαν; Μόνον διὰ τοῦ θανάτου, διότι μόνον τότε ἢ ψυχὴ, ἀπηλλαγμένη τελείως τοῦ ἀχθους τοῦ σώματος, θὰ κατορθώσῃ νὰ εὖρη τὰς ἰδέας, μετὰ τῶν ὁποίων θὰ εὐρίσκειται ἐν ἀναστροφῇ καὶ θεωρίᾳ. Ἐφ' ὅσον δὲ ζῶμεν, μόνον κατὰ προσέγγισιν θὰ εἶναι δυνατὴ ἢ γνῶσις τῶν ἰδεῶν, ἐὰν ἀποφεύγωμεν ἐφ' ὅσον δυνατόν πᾶσαν πρὸς τὸ σῶμα ἐπαφήν, παραμένοντες καθαροὶ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου, ὅτε τελείως ἀπηλλαγμένοι τοῦ σώματος θὰ εὖρωμεν καὶ τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν ἰδεῶν. Ὁ θάνατος εἶναι ἢ πλήρωσις τοῦ φιλοσοφικοῦ βίου. — **3** καὶ πρὸς ἀλλήλους . . . διὰ τούτου δηλοῦται ὅτι οἱ φιλόσοφοι πειραματιζόμενοι ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας καταλήγουσιν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ὅπερ καὶ ἀνακοινοῦσι πρὸς ἀλλήλους, ὅτι δηλ. ἢ ψυχὴ, ἐφ' ὅσον εἶναι συνδεδεμένη κλπ. — **12** εἰδώλων προβλ. τὸ φάσμα τοῦ Βρούτου Πλουτ. Βρούτ. 36, 3 κέ. καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Κασσίου αὐτόθι 37, 1, χαρακτηρίζοντος τὰς αἰσθήσεις ἀπατηλάς. — **13** φλυαρίας ἢ λ. φλυαρία (-αι), λῆρος κἀ. τίθενται πολλάκις μετὰ λέξεις, ὧν τὴν ἔννοιαν ὁ λέγων θέλει νὰ ἐξευτελίσῃ, ὡς παρ' ἡμῖν: κολοκύθια, κουραφέξαλα κλπ. — **40** ἡμᾶς τὸ Ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸν Πλάτωνα εἶναι ἢ ψυχὴ, προβλ. καὶ 42 δι' ἡμῶν αὐτῶν.

XII. Συμπέρασμα. Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ εἰρημένα ἔχομεν ὅτι ὁ θάνατος εἶναι λύσις καὶ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἢ λύσις αὕτη καὶ ὁ χωρισμὸς καλεῖται καὶ κάθαρσις (ὡς ἀποκαθαρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν ὑλικῶν στοιχείων, τῶν σκωριῶν καὶ τῶν ῥύπων τοῦ σώματος). Τὸν χωρισμὸν τοῦτον τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τὴν κάθαρσιν, δηλ. τὸν θάνατον, ἐπιδιώκουσι καὶ ἔχουσι μελέτημα διὰ βίου μόνοι οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι, διότι ἐλπίζουσιν ὅτι διὰ τοῦ θανάτου, τελείως κεκαθαρμένοι τοῦ σώματος, θὰ εὖρωσιν ἐν Ἄιδου τὰς ἰδέας (θεοὺς, δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς VIII 9..) καὶ τὴν ἀλήθειαν, θὰ εὖρωσι πραγματούμενον ἐκεῖ τὸ ὠραῖον ὄνειρον, διὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἀφιέρωσαν ζωὴν ὀλόκληρον. Ὅθεν ὁ φιλόσοφος ἀποθνήσκων πρέπει νὰ χαίρῃ καὶ οὐχὶ νὰ λυπηθῆται καὶ νὰ ἀγανακτῇ, ὅπως ἰσχυρίσθη ὁ Κέβης VII 18., διότι θὰ ἦτο καὶ μωρὸν καὶ γελοῖον ὁ πλησίστιος πλέον πρὸς τὸ θεῖον ὄνειρον νὰνακόπη αἴφνης τὸ βῆμα ἄτρεμων μόλις θὰ συνήντα τὸ μορμολύκειον τοῦ θανάτου, ὡς ὁ γέρων μετὰ τοῦ

φορτίου τῶν ξύλων ἐν τῇ Αἰσωπείῳ μύθῳ, καθ' ἣν στιγμὴν καὶ ἀφιλόσοφοι ἄνθρωποι δι' εὐτελεστεράς αἰτίας ἔσχον τὸ θάρος νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἕδην ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροὶ πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ φόβος τοῦ θανάτου εἶναι ἡ μεγίστη ἀφροσύνη. — 2 ἀφικομένῳ ὅ,τι ὁ Σωκράτης ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ VIII 2... γενικεύει ἐνταῦθα ἐπὶ πάντας τοὺς φιλοσόφους (προβλ. καὶ 6 καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ...), οἵτινες ὡς αὐτὸς ἐμελέτησαν καὶ ἐδίωξαν τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος. — 8 κεκαθαρμένην τὰς καθάρσεις τῶν Ὀρφικῶν, ἀποσκοπούσας μᾶλλον τὴν ἐξωτερικὴν καθαρότητα, ὁ Σωκράτης μεταφέρει εἰς τὸ ἠθικὸν πεδίον· δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν διὰ τούτων πλύσεις καὶ λουτρά, νηστείας, εὐχάς, θυσίας, ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς διὰ τῆς κατανικήσεως τῶν σωματικῶν ὁρμῶν· ἡ τελεία κάθαρσις τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ θάνατος ὡς ἡ τελικὴ καὶ ὀριστικὴ ἀπολύτρωσις αὐτῆς ἀπὸ τῶν μισητοτήτων τοῦ σώματος. Οὕτως ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς τελευταίοις κεφαλαίοις κηρύττει τὴν ἀσκητικὴν ἀπάρνησιν τῆς ζωῆς χάριν κρείττονος τύχης τῆς ψυχῆς. — 17 λύσις ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐκλύεσθαι ὡς περὶ ἐκ δεσμῶν. — 35 ἡ ἀνθρωπίνων μὲν παιδικῶν — φρονήσεως δὲ... τὸ ἐπιχείρημα a minore ad maius. — 41 ἐν Ἄιδου ὁ Σωκράτης οὐκ ἀποκρίνεται κατὰ τὴν λαϊκὴν πίστιν, ἐν ᾧ κατ' αὐτὸν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀληθοῦς φιλοσόφου θὰ ἀνέλθῃ μετὰ θάνατον εἰς τὸν οὐράνιον καὶ ὑπερουράνιον χῶρον. — 43 οἴεσθαι γε χρὴ ἡ ἀδυσώπητος κατανάγκη τοῦ συλλογισμοῦ ἐπιβάλλει τοῦτο· εἶναι συχνότατον παρὰ Πλάτωνα, ὅταν ὁ ἐρωτῶν ἀποκρίνεται αὐτός, χωρὶς νὰ ἀναμένῃ τὸν πρὸς ἃν διαλέγεται, ὅστις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ διάφορον γνώμην. — Περὶ τῆς προπαρασκευῆς ἡμῶν εἰς θάνατον λέγει ὁ Seneca: Vivere tota vita descendendum est et, quod magis fortasse mirabere, tota vita descendendum est mori. — Ὁ Γάλλος φιλόσοφος Montaigne: Le continuel ouvrage de notre vie e'est bastir la mort. — Ὁ Rousseau: La préparation à la mort est une bonne vie; je n'en connais point d'autre.

XIII. Κατὰ ταῦτα ὁ ἀληθῆς φιλόσοφος ἔχει τὴν ἀληθῆ ἀνδρείαν ὡς μὴ φοβούμενος τὸν θάνατον, καὶ τὴν ἀληθῆ σωφροσύνην ὡς ἀμελῶν τοῦ σώματος μετὰ τῶν ἡδονῶν, ἐν ᾧ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σωφροσύνη τοῦ πολλοῦ κοινῶς εἶναι παρεφθία τῆς ἀρετῆς, καὶ κατὰ τοὺς ἰδρυτὰς τῶν μυστηρίων ὡς κεκαθαρμένος θὰ οἴκη ἐν Ἄιδου καὶ μετὰ θεῶν καὶ μετὰ φίλων ἀγαθῶν: 1-6 ὅθεν ὁ φοβούμενος τὸν θάνατον δὲν εἶναι φιλόσοφος, ἀλλὰ φι-

λουσώματος 6-14 τούναντίον ὁ φιλόσοφος ἔχει καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ
 τὴν σωφροσύνην ὡς ἀμελῶν τοῦ σώματος 14-23 ἢ ἀνδρεία ὅμως
 τῶν ὑφιλοσόφων εἶναι παράδοξος, διότι, ὅταν οὗτοι ὑπομένουν τὸν
 θάνατον, πράττουν τοῦτο ἐκ φόβου μήπως πάθουν μεγαλύτερα
 κακὰ 23-33 ἐπίσης οἱ ἐγκρατεῖς ἐξ αὐτῶν ἀπέχουσι ἡδονῶν τινῶν
 ἐκ φόβου μὴ στερηθῶσιν ἄλλων μεγαλυτέρων 34 50 ἀλλ' ἢ τει-
 ἀστή ἀρετὴ εἶναι προῖον καθαρᾶς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς, ἀπορρέουσα
 ἐξ ἰσολογισμοῦ σωματικοῦ κέρδους, ἐν ᾧ ἢ ἀληθῆς ἀρετὴ ἀπορρέει
 ἀπὸ τῆς φρονήσεως 50-63 καὶ ἔχουν δίκαιον εἰ ἴδρῦται τῶν μυ-
 στηρίων διδάσκοντες ὅτι μόνον οἱ κεκαθαρμένοι ἀπὸ τοιούτων πα-
 θῶν, οἱ φιλόσοφοι, θὰ κατοικῶσιν ἐν Ἄιδου μετὰ θεῶν πρὸς τὸν
 βίον τοῦτον κατηύθυνα καὶ ἐγὼ τὸν ἰδικόν μου 63-70 ὅθεν ἀπο-
 θνήσκων δὲν ἀγανακτῶ, διότι ἔλπίζω ὅτι καὶ ἐκεῖ θὰ εὔρω καὶ ἐπι-
 μελητὰς ἀγαθοὺς καὶ φίλους.— Ὅθεν ἂν ἴδῃς ἄνθρωπον τρέμοντα
 πρὸ τοῦ θανάτου, ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι ἀνδρεῖος, δὲν εἶναι φιλόσο-
 φος, ἀλλὰ φιλοσώματος, θεραπεύων τὸ σῶμα καὶ τὴν σωματικὴν
 ζωὴν καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, τὰ χρήματα
 καὶ τὴν δόξαν, ὡς προάγοντα τὴν ὑλικὴν εὐζωίαν. Μόνον ὁ ἀλη-
 θῆς φιλόσοφος εἶναι πράγματι ἀνδρεῖος ὡς καταφρονῶν τοῦ θά-
 νάτου, καὶ ἐγκρατῆς ὡς μὴ δουλεύων εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ σώμα-
 τος. Ἄλλ' ἢ ἀνδρεία καὶ ἢ ἐγκράτεια, ὅπως ἀντιλαμβάνεται αὐτὰς
 τὸ πολὺ κοινόν, φέρουσι μόνον τὸ ὄνομα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν οὐσίαν
 τῆς ἀρετῆς, εἶναι αὐτόχρημα παρῳδίαί τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς, διότι,
 εἴαν οἱ ἀνδρεῖοι τοῦ ὄχλου ὑπομένουσι τὸν θάνατον, ἂν καὶ ἐκλαμ-
 βάνουσιν αὐτὸν ὡς ἐν τῶν μεγίστων κακῶν, τοῦτο πράττουσιν ἐκ
 φόβου μὴ πάθωσι μεγαλύτερα κακὰ (βασανιστήρια, ἀτιμώσεις κλπ.),
 εἶναι δηλ. ἀνδρεῖοι ἐκ φόβου καὶ δειλίας, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ παρά-
 λόγον ἀντίφασιν. Ἐπίσης καὶ μεταξὺ τοῦ ὄχλου ὑπάρχουσιν ἄν-
 ὄθρωποι ἀπέχοντες ἡδονῶν τινῶν καὶ διὰ τοῦτο καλούμενοι ἐγκρα-
 τεῖς, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι πράττουσι τοῦτο, ἵνα μὴ στερηθῶσιν ἄλλων
 μεγαλυτέρων ἡδονῶν, τῶν ὁποίων εἶναι δούλοι, εἶναι δηλ. ἐγκρατεῖς
 δι' ἀκολασίαν! ἄλλη ἀκατανόητος ἀντίφασις, ὡς οἱ παῖδες ἀπέχον-
 ται πολλάκις τῆς τακτικῆς τροφῆς, ἵνα δυνηθῶσιν ἀπεριόριστως νὰ
 φάγωσι περισσότερα γλυκύσματα.

Ἄλλὰ τοιαύτη συναλλαγὴ ἡδονῶν πρὸς ἡδονᾶς καὶ λυπῶν πρὸς
 λύπας καὶ φόβων πρὸς φόβους, καθ' ἣν ἐγωιστικῶς καὶ συμφερον-
 τολογικῶς ὑπολογίζομεν ποῖον ἐκ δύο ἀγαθῶν εἶναι τὸ μείζον καὶ
 ποῖον ἐκ δύο κακῶν εἶναι τὸ ἔλασσον, ἵνα προτιμήσωμεν αὐτὰ, δὲν

ἀποτελεῖ τὴν πραγματικὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἀγορὰν δηλ. εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς, δὲν εἶναι ἡ νόμιμος συναλλαγὴ ἢ ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ γνησίου τῆς ἀρετῆς νομίσματος, αὐτὸ τοῦτο τὸ γνήσιον τῆς ἀρετῆς νόμισμα, ἀλλὰ κίβδηλον, παρωδία ἀρετῆς· τοῦναντίον γνήσιον νόμισμα, ἀντὶ τοῦ ὁποίου ὀφείλουσαν νὰ γίνωνται πᾶσαι αἱ συναλλαγαὶ αἱ σκοποῦσαι τὴν ἀγορὰν (ἀπόκτησιν) τῆς ἀρετῆς, εἶναι ἡ φρόνησις, ἡ βαθεῖα κατανόησις τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας πάσης πράξεως. Ὅθεν πᾶσαι αἱ πράξεις ἡμῶν ὀφείλουσαν νὰ ὑποβάλλωνται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ταύτης ὡς γνώμονος καὶ κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτῆς ὀφείλομεν ἢ νὰ ἐκτελῶμεν ἢ νὰ ἀποφεύγωμεν πράξιν τινα· αἱ πράξεις ἡμῶν αἱ οὕτω σταθμιζόμεναί καὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν φρόνησιν διατελοῦσαι ἀποτελοῦσαι τὴν ἀληθῆ ἀνδρείαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ δικαιοσύνην καὶ συλλήβδην τὴν καθόλου ἀρετὴν, ἐν ᾧ αἱ πράξεις ἡμῶν αἱ μὴ ὑποβαλλόμεναί εἰς τὸν γνώμονα τῆς φρονήσεως, ἀλλὰ συναλλαττόμεναί ἀντὶ ἀλλήλων κατὰ συμφεροντολογικὸν ὑπολογισμόν, ἀποτελοῦσαι τὴν ἀρετὴν τοῦ κοινοῦ ὄχλου, ψευδῆ, νοσηρὰν, δουλοπρεπῆ καὶ ἀναξίαν ἐλευθέρου ἀνθρώπου. Ἀντιθέτως ἡ γνησίᾳ ἀρετῇ εἶναι κεκαθαρωμένη τῆς χυδαίας συμφεροντολογικῆς συναλλαγῆς φόβων, ἡδονῶν, λυπῶν. Τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι ὑπαινίσσονται καὶ οἱ ἰδρυταὶ τῶν Ὀρφικῶν μυστηρίων διδάσκοντες ὅτι οἱ κεκαθαρωμένοι (οἱ ἔχοντες τὴν καθαρὰν ἀρετὴν) μετὰ θεῶν οἰκήσουσαν ἐν Ἄιδου.— Ὁ Σ. μετὰ δριμύτητος ψέγει τὴν δημοτικὴν ἀρετὴν, πολὺ διαφέρουσαν τῆς φιλοσοφικῆς καὶ εἰς τὸ περτεχόμενον καὶ εἰς τὰ ἐλατήρια, διότι τὸ περιεχόμενον τῆς δημοτικῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ τὸ ἐλατήριον ὁ πόθος τῆς προσκτήσεως μειζόνων ἡδονῶν καὶ ἀποφυγῆς μειζόνων λυπῶν.— **4 καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος** εἶδη τῆς ἐννοίας τοῦ φιλοσωμάτου — **7 καὶ ἡ ὀνομαζομένη ἀνδρεία** ἡ φράσις δηλοῖ ὅτι φιλόσοφοι καὶ τὸ πολὺ κοινὸν συμφωνοῦσαν ἐν τῇ λέξει (πρὸβλ. 9... ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσαν σωφροσύνην), ἀλλ' ἐν τῇ σημασίᾳ δίστανται, διότι ἡ μὲν ἀρετὴ τῶν φιλοσόφων ἐρείδεται ἐπὶ σαφοῦς γνώσεως τῆς οὐσίας αὐτῆς, φεύγουσα τὸ κακὸν καὶ σπεύδουσα πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων, ἡ δὲ τοῦ ὄχλου εἶναι τυφλὴ καὶ ἀλόγιστος καὶ ἐξ ὀρμεμφύτου, θεραπεύουσα ἐν παντὶ τὴν μείζονα ἡδονὴν καὶ τὴν ἐλάσσονα λύπην.— **8 τοῖς οὕτω διακειμένοις, οἷς τὸ τεθνάαι ἤκιστα ἀνθρώπων φοβερόν** XII 27.— **15 τῶν ἄλλων** τῶν ἐκλαμβανόντων τὸν θάνατον ὡς κακόν· δύναται τις ἐκ τούτων νὰ φοβῆται τὸν θάνατον καὶ ὁμως νὰ ὑπομένῃ

αὐτόν, π. χ. ἐν μάχῃ ἐκ φόβου αἰχμαλωσίας ἢ ἀτιμώσεως ἢ ἀκρω-
 τηριασμῶν καὶ βασανισμῶν· ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ ὑπομένων τὸν θάνατον
 ἔχει ἐλατήριον τῆς ἀνδρείας τὸν φόβον! ἐν ᾧ ὁ σοφὸς μὴ ἐκλαμβά-
 νων τὸν θάνατον ὡς φοβερὸν ὑπομένει αὐτὸν ὡς ἥρωος· τούτου ἡ
 ἀνδρεία εἶναι ἡ ἀληθῆς ἀνδρεία.—**22 ἄλογον** διὰ τὸ τερατῶδες
 ὀξύμωρον νὰ εἶναι τις ἀνδρεῖος ἐκ φόβου καὶ δειλίας.—**28 ἄλλων,**
29 ὅπ' ἄλλων, **31 ἄλλων ἡδονῶν** διὰ τῶν λ. τούτων προπαρασκευά-
 ζει ὁ Πλάτων τὴν ἐννοίαν τῆς ἀλλαγῆς **35**, ὑφ' ἣν ἐμφανίζεται ἡ
 ἐννοία τῆς ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ ὄχλου.
 Κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ
 Χ! Τροικούπη ὁ ὄρος συναλλαγή.—**34** Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἀρετὴ
 τοῦ ὄχλου εἶναι σχετικὴ, ἐκλέγουσα ἐκ δύο ἀγαθῶν τὸ μείζον καὶ
 ἐκ δύο κακῶν τὸ ἔλαττον, ἀλλ' ἡ τῶν φιλοσόφων εἶναι ἀπόλυτος,
 διυλίζουσα τὰ πάντα διὰ τοῦ σταθεροῦ γνώμονος τῆς φρονήσεως.
 —**μείζω πρὸς ἐλάττω** ἡ φράσις εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς γλώσσης τῶν
 ἀργυραμοιβῶν καὶ ἐμπόρων, ζητούντων νὰ δίδουν ὀλιγώτερα καὶ νὰ
 λαμβάνουν περισσότερα· μετὰ τὸ ἐλάττω νοητέον καὶ ἐλάττω πρὸς
 μείζω μικροτέρας λύπας ἀντὶ μεγαλυτέρων.—**42 μετὰ φρονήσεως**
 μετὰ τὸ φρόνησις **39** ἐπαναλαμβάνεται ἐμφαντικῶς.—**48 κάθαρ-**
σις, **50 καθαρῶς** τεχνικοὶ ὄροι εἰλημμένοι ἐκ τῶν Ὀρφικῶν μυ-
 στηρίων, δηλοῦντες τὰς διαφόρους καθάρσεις, εἰς ἃς ὑπεβάλλοντο
 οἱ κατηχούμενοι πρὶν μυηθῶσι τὰ μυστήρια· πρβλ. καὶ ἀμύητος,
 κεκαθαρμένος, ἀτέλεστος, τετελεσμένος, ναρθηκοφόρος, Βάκχος καὶ
 προηγουμένως φυλακὴ, λύσις (ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος).—
52 αἰνίττεσθαι διὰ τὸ σκοτεινὸν τῆς γλώσσης τῶν μυστηρίων· οἱ
 ἴδρυνται τούτων δὲν εἶναι ἀγύρται, ἀλλὰ διὰ τῆς σκοτεινῆς καὶ αἰνι-
 γματώδους γλώσσης τῶν μυστηρίων ἐξέφραζον φιλοσοφικὰς ἀληθείας·
 οὕτω τετελεσμένοι νοοῦνται οἱ φιλόσοφοι, ἀτέλεστοι οἱ ἀφιλόσοφοι
 κλπ.—**54 κεκαθαρμένος** πρβλ. Εὐαγγ. Ματθ. ε' 8 Μακάριοι οἱ
 καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄφονται.—**56 ναρθηκοφό-**
ροι μὲν πολλοί... πρβλ. καὶ Εὐαγγ. Μάρκ. κ' 16 πολλοὶ γὰρ εἰσι
 κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ Ματθ. ζ' 21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι
 Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ
 ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· οὐχὶ ἡ πλήρωσις
 ἐξωτερικῶν τύπων λατρείας, ἀλλὰ καρδία καθαρὰ καὶ ὑπὸ τοῦ
 θεοῦ ἐμπνεομένη διάθεσις ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ εὐσέβειαν· παρὰ τοὺς
 ναρθηκοφόρους πρβλ. τὰς λαμπάδας τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ περι-
 φορᾷ τῶν Ἐπιταφίων καὶ ἐν τῇ Ἀναστάσει.—**58 οἱ πεφιλοσο-**

φηκότες ὁρθῶς ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκείνους, οἵτινες φαίνονται μὲν ὅτι εἶναι φιλόσοφοι, δὲν εἶναι ὅμως τοιοῦτοι, ὡς ὁ Εὐήνος καὶ οἱ τοῦ φυράματος αὐτοῦ. — **64 ταῦτα ἀπολογοῦμαι.**.. ἐνταῦθα τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου, ἢ πλήρωσις τῆς ὑποσχέσεως VIII 31 ἀλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι ἤδη τὸν λόγον ἀποδοῦναι. Ἡ ἀπολογία οὕτως ἐπερατώθη· θέμα αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ σπουδὴ τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸν θάνατον· ἀλλ' ἡ σπουδὴ αὕτη χάριν ἄλλου κρείττονος μετὰ θάνατον βίου θὰ ἦτο ἀδιανόητος, εἰ δὲν προὔπεθετε τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, εἰς ἣν ἤδη φυσικώτατα θὰ μεταβῆ ὁ Πλάτων.

VIII-XIII. Ἀνασκόπησις, Σύγκρισις τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν κ. VIII-XIII ὁ Πλάτων διαγράφει μορφὴν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὡς τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀληθοῦς φιλοσόφου. Τὰς γενικὰς καὶ θεμελιώδεις γραμμὰς τοῦ βίου τούτου ἠκούσαμεν. Ἄς στρέψωμεν ἤδη τὸ βλέμμα ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὸν Χριστιανισμόν. Παρὰ τὰς ἄλλας διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων ἰδοὺ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ ἐπι τοῦ ὄρους ὄμιλῃ Ματθ. 5' 24 κέ. διδάσκων ὅτι, εἰ ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι ἀπερροφημένη ὑπὸ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀδυνατεῖ νὰ ἀνυψωθῆ ἄχρι τοῦ θείου. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίοις δουλεύειν, διὰ τοῦτο διδάσκει: *Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε...* ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. Ἴδοὺ καὶ ὁ Παῦλος πρὸς Γαλ. ε' 16 κέ.: *Λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελήσητε. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς...* Ἴδοὺ οἱ Χριστιανοὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, νηστεύσαντος τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐν τῷ αὐστηρῷ ζήλῳ νὰ νεκρώσωσι τὴν σάρκα μετὰ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῆς πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰσάγουσιν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς γ' ἐκ. μ. X. τὸν ἀσκητικὸν βίον διὰ τοῦ Μ. Ἀντωνίου καὶ τοῦ Παύλου τοῦ ἐκ Θηβαΐδας. Ἦδη ὁ ἰατρὸς Γαληνὸς (131-201 μ. X.) παραβάλλει τοὺς Χριστιανοὺς πρὸς τοὺς ἀληθεῖς φιλοσόφους ὡς πρὸς τὴν σωφροσύνην, ἐγκράτειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον περιφρόνησιν. Καὶ ἀληθῶς ἀπαράμιλλος ὑπῆρξεν ἡ καρτερία καὶ ἡ περιφρόνησις, μεθ' ἧς οἱ μάρτυρες προσέβλεπον ἐπὶ τρεῖς ὄλους αἰῶνας τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Καὶ τὸ θάρρος τοῦτο ἐδείκνυον ἀδιακρίτως ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες, παιδιά, παρθένοι, ἀνεξαρτήτως τάξεως καὶ ἐθνικότητος, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ: *Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.* Καὶ ἐπειδὴ τινὲς παρα-

αυρόμενοι ὑπὸ ζήλου ὑπερβάλλοντες προεκάλουν τὸ μαρτύριον, ὃ Κλήμης ἐδίδασκε : Οἱ Χριστιανοὶ ἄς ἀποθνήσκωσιν ἐν εἰρήνῃ, ὁσάκις ὁ Θεὸς τοὺς προσκαλῆ. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν Θεὸν δὲν προσκαλοῦνται, οἱ μετὰ τόλμης ἐκτιθέμενοι εἰς τὴν καταδίωξιν. Ὁ δὲ Κυπριανὸς ἔγραφεν εἰς τὰς ἐπιστολὰς του : Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μετὰ τῶν παρατόλμως ἐκτιθεμένων εἰς τὸν διωγμὸν καὶ τὰς βασάνους. Ἄλλὰ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τοὺς ὠραίους λόγους τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον Μόδεστον, τοὺς ἀποπνέοντας ὅλον τὸ θεῖον ἄρωμα τῆς Χριστιανικῆς φιλοσοφίας ; Ἄλλο τι ἀπειλησέ με, διότι ἐξ ὄλων, ὅσα εἶπες, δὲν φοβοῦμαι τίποτε. Περὶ δημεύσεως δὲν εἶπαι δυνατόν νὰ ἀνησυχῆσῃ ἄνθρωπος μὴ ἔχων εἰμὴ δύο τετραμμένα ἱμάτια καὶ τινα βιβλία· ἐξορίαν δὲν δύναμαι νὰ ὑποστῶ, διότι ὀπουδήποτε τῆς γῆς λογιζομαι ὁδοιπόρος ἄπατρις. Βάσανοι δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς σῶμα ἀσθενές, τὸ ὁποῖον θέλει ἐκπνεύσει, ἀμα μόνον μίαν πληγὴν λάβῃ. Ὁ δὲ θάνατος θέλει μὲ φέρει ταχύτερον πρὸς τὸν Θεόν. Ἡμεῖς εἴμεθα καθ' ὅλα προῖαι καὶ ταπεινοὶ οὐ μόνον πρὸς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐλάχιστον τῶν ἀνθρώπων. Ἀμα ὅμως πρόκειται περὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, πῦρ καὶ ξίφος καὶ θῆρες καὶ οἱ τὰς σάρκας τέμνοντες ὄνυχες τροφή μᾶλλον ἡμῖν εἰσὶν ἢ κατάπληξις· ἀκούετω ταῦτα καὶ βασιλεὺς. (ιδ. ἡμετέρων Ἐκθέσεων Τευχ. Θ' Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ΙΕ'-ΙΗ' Παναγυρικοί).

Ἐπίσης ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ συνίσταται 1) ἐκ τοῦ νόμου τῆς πίστεως, ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὅπου φυσικὰ ἡ Πλατωνικὴ διδασκαλία ἀφίσταται, καὶ 2) ἐκ τοῦ νόμου τῶν ἔργων, τῆς ἐκριζώσεως τῆς φιλαυτίας καὶ ὑπερηφανείας, ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, δι' ἧς ἐζήτησε νὰ ἐμφυτεύσῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν σπέρμα βίου ἁγίου καὶ θεαρέστου καὶ νὰ ἐνώσῃ ἡμᾶς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὕτω καὶ διὰ τὸν Πλάτωνα ὁ ἠθικὸς βίος εἶναι νόμος ἀπορρέων ἀπὸ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς σπουδὴν πρὸς ἁγιασμόν, πρὸς ἀπακάθαρσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν. Ὁ Σωκράτης λοιπὸν καὶ ὁ Πλάτων ἐν πολλοῖς ὑπῆρξαν πρόδρομοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, προπαρασκευάσαντες τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπικρατήσῃ θρησκείαν.

V. XIV. Ἐπὶ τῇ ἐνατάσει τοῦ Κέβητας ἄτι ἡ χαρὰ τοῦ φιλοφάτου ἀποθνήσκοντος εἶναι δεδυσσαλογογημένη μόνον ἐπὶ τῇ προὑποθέσει ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, ὃ Σωκράτης ἀνα-

λαμβάνει νὰποδείξῃ ὡς ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δυνάμιν ἔχει καὶ φρόνησιν: 1-16 ἀλλ' ὁ Κέβης παρατηρεῖ ὅτι ἡ χαρὰ τοῦ φιλοσόφου ἀποθνήσκοντος θὰ ἦτο ἀδικαιολόγητος, εἰάν ὑφίστατο ὁ φόβος μὴ ἡ ψυχὴ μετὰ θάνατον ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς διασκεδασθεῖσα οἴχηται διαπτομένη καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ἦ· 16-24 ὁ Σωκράτης ἀναλαμβάνει νὰποδείξῃ ὡς ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δυνάμιν ἔχει καὶ φρόνησιν.— Ἄλλ' αἴφνης ὁ Κέβης ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα εἶπεν ὁ Σωκράτης, εἶναι καλὰ καὶ ἅγια ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος· ἀλλ' εἰάν κατὰ τὴν δημοτικὴν πίστιν ἡ ψυχὴ ἐξερχομένη τοῦ σώματος διαλύεται καὶ ἀφανίζεται; τότε; δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ματαιοπῶνία νὰ ἐπιδιώκουν οἱ φιλόσοφοι τὸν θάνατον, τὸν τέλειον μηδενισμόν τῆς ψυχῆς; Ὁ Σωκράτης ἤδη ἐν τῇ Ἐπιλογοῖ, ἐκ τῶν νεανικωτέρων ἔργων τοῦ Πλάτωνος, παρίσταται μὴ ἔχων ἐπαρκῆ γνῶσιν περὶ τῆς φύσεως τοῦ θανάτου, ἐπιφυλακτικὸς καὶ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὴν δὲ διερεῦνησιν καὶ λύσιν τοῦ μυστηρίου τούτου χαρακτηρίζων ὡς ἔργον ὑπερβαῖνον τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις 29B. Κατὰ τὸν Σωκράτην τῆς Ἐπιλογοῖς ὁ θάνατος εἶναι δυοῖν θᾶτερον, ἢ ἀναίσθητός τις κατάστασις τοῦ τεθνεῶτος ὡς ἀνόνειρος ὕπνος, καθ' ὃν ὁ ἀπειρος χρόνος καταντᾷ ὡς μία νύξ, ἢ εἶναι μετοίκησις τῆς ψυχῆς εἰς ἄλλον τόπον 40C-D Ἀλλὰ σήμερον ὁ Πλάτων ἐξανθήσας εἰς ὑψηλὴν φιλοσοφικὴν ὀριμότητα ἐμβάλλει μετὰ ζηλευτῆς αὐταπαρνήσεως εἰς τὸ στόμα τοῦ σοφοῦ διδασκάλου τὰς ἰδίας βαθυστοχάστους θεωρίας. Καὶ ὁ Σωκράτης ἐπιλαμβάνεται ἤδη τοῦ ὑψίστου τῶν προβλημάτων, δηλῶν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι τὸ θέμα εἶναι τόσον σοβαρὸν καὶ ἡ διερεῦνησις θὰ εἶναι τόσον σπουδαία, ὥστε καὶ ἡ κωμικὴ ποίησις, ἢ οὐδενὸς φειδομένη, θὰποκαλυφθῇ πρὸ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἐφεξῆς φιλοσοφικῆς μελέτης, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὴν ὡς φλυαρίαν.— 15 Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἄνευ ζωτικῆς ἐνεργείας καὶ γνωστικῆς δυνάμεως εἶναι παρωδία ἀθανασίας.— 18 διαμυθολογῶμεν μετὰ τινος μετριοφροσύνης καὶ λιτότητος καλεῖ διαμυθολόγησιν τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.

XV. Πᾶν τὸ ἐναντίον (ἀντιφατικῶς ἀντίθετον) γίνεται ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ μεταξὺ τῶν δύο μελῶν ἐκάστου ζεύγους τῶν ἐναντίων ὑπάρχουσι δύο γενέσεις: 1-13 κατὰ παλαιὰν δι-

δασκαλίαν αἱ ψυχαὶ φεύγουσαι ἐντεῦθεν α') εὐρίσκονται ἐν Ἄιδου καὶ β') ἐκεῖθεν ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὴν ζωὴν· ἔαν λοιπὸν ἀποδειχθῇ τὸ β', ὅτι οἱ ζῶντες γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων, τότε εἶναι αὐταπόδεικτον τὸ α', ὅτι αἱ ψυχαὶ ὑπάρχουσιν ἐν Ἄιδου· 13-32 1) γενικῶς ἐν τῷ κόσμῳ πᾶν τὸ ἐναντίον γίνεται ἐκ τοῦ ἐναντίου· καὶ 2) μεταξὺ τῶν δύο μελῶν παντὸς ζεύγους ἐναντίων ὑπάρχουσι δύο γενέσεις, ἢ μία ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο, ἢ ἄλλη ἀντιστρόφως.—

XVI. Ὁ θάνατος εἶναι τὸ ἐναντίον (ἀντιφατικῶς ἀντιθέτον) τοῦ ζῆν· ἐκ τῶν δύο γενέσεων τοῦ ζεύγους τούτου ἔχομεν ἐκ πείρας τὴν μίαν, τὴν ἀπὸ τοῦ ζῆν εἰς τὸ τεθνάναι, τὸ ἀποθνήσκειν· κατ' ἀναλογίαν ἀνάγκη νὰ ἔχομεν καὶ τὴν ἄλλην γένεσιν, τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὸ ζῆν, τὸ ἀναβιώσκεισθαι, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ψυχαὶ ὑπάρχουσιν ἐν Ἄιδου: 1-5 τὸ τεθνάναι εἶναι τὸ ἐναντίον τοῦ ζῆν, ὅπως τὸ καθεύδειν τοῦ ἐγρηγορέναι, καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐναντίων ὑπάρχουσι δύο γενέσεις· 6-13 αἱ δύο γενέσεις ἐν τῷ ζεύγει τοῦ καθεύδειν - ἐγρηγορέναι εἶναι τὸ ἀνεγείρεσθαι καὶ καταδαρθάνειν· 13-21 τὸ ζῆν καὶ τεθνάναι ὡς ἐναντία γίνονται ἐξ ἀλλήλων, τὸ τεθνηκὸς ἐκ τοῦ ζῶντος καὶ ἐκ τοῦ τεθνηκός κατ' ἀνάγκην τὸ ζῶν· ὅθεν αἱ ψυχαὶ εὐρίσκονται ἐν Ἄιδου· 21-31 καὶ ἐκ τῶν δύο μεταξὺ αὐτῶν γενέσεων τὸ μὲν ἀποθνήσκειν εἶναι δεδομένον ἐκ πείρας, τὸ δὲ ἀναβιώσκεισθαι ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν κατ' ἀναλογίαν, διότι ἄλλως ἐνταῦθα ἢ φύοις θὰ ἦτο χωλή· 31-6 ἔαν δὲ οἱ ζῶντες γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων, ἀνάγκη αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων νὰ ὑπάρχουν που.—

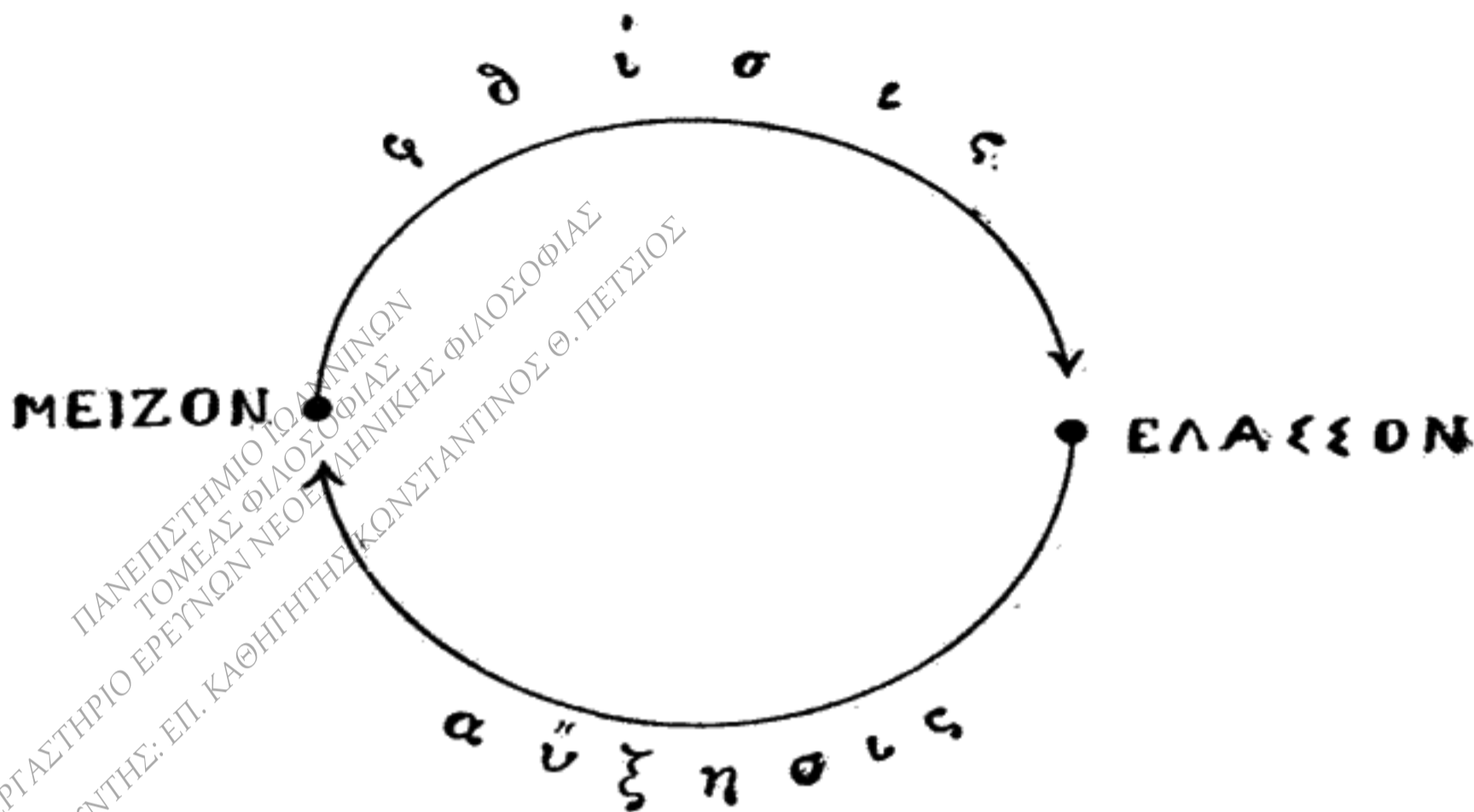
XVII. Διότι, ἔαν δὲν ὑπῆρχε τὸ ἀναβιώσκεισθαι, θὰ εἴχομεν ἀντὶ κύκλου εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ ζῆν εἰς τὸν θάνατον, ὅτε τὰ πάντα θὰ ἠφανίζοντο: 1-8 διότι, ἂν τὴν κυκλικὴν τροχίαν τοῦ γίνεσθαι ἀντικαθίστα εὐθεῖα γραμμὴ, τὰ πάντα θὰ κατέληγον εἰς μονόσημον κατάστασιν, εἰς τὸ ἐναντίον των· 9-17 π. χ. ἔαν ὑπῆρχε μόνον τὸ καταδαρθάνειν, οὐχὶ καὶ τὸ ἀνεγείρεσθαι, τὰ πάντα θὰ ἐβυθίζοντο εἰς αἰώνιον ὕπνον, ὅπως καὶ τὸ σύμπαν θὰ ἦτο κυκεών, ἔαν ὑπῆρχε μόνον σύγκρισις, οὐχὶ καὶ διάκρισις· 17-26 ἐπίσης, ἔαν ὑπῆρχε μόνον τὸ ἀποθνήσκειν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἀναβιώσκεισθαι, τότε τὰ πάντα θὰ ἐνεκροῦντο· 26-32 ἐκ τοῦ αὐτοῦ τούτου συνάγομεν τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀντιφατικῶς ἀντιθέτου προτάσεως.

XV. Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας τοῦ Κέρητος πρέπει πρωτίστως νὰ ἐξετάσωμεν τί γίνονται αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον· ἀφανίζονται;

ἢ ἀπερχόμεναι ἐντεῦθεν μετὰ θάνατον εἰς τὸν Ἄϊδην ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, ὡς βεβαιοῖ τοῦτο καὶ ἡ παλαιὰ διδασκαλία τῶν Ὀρφικῶν, καθ' ἣν αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον ἀπερχόμεναι εἰς τὸν Ἄϊδην παραμένουσιν ἐκεῖ καὶ ἐκεῖθεν ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὴν γῆν, χρησιμεύουσαι ὡς ψυχαὶ νέων ὄντων; Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ ζῶντες γεννῶνται ἐκ τῶν ἀποθανόντων (ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ζῶντων προέρχονται ἐκ τῶν ἀποθανόντων), τότε τὸ ζήτημα εἶναι λελυμένον· διότι αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον δὲν ἀφανίζονται, ἀλλὰ συγκεντρῶνται ἐν Ἄϊδου, ὅπου σχηματίζεται ἀποταμίευμα ψυχῶν, ἐξ οὗ διαρκῶς λαμβάνονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἐκάστοτε γεννωμένων νέων ἀνθρώπων. Ἐὰν λοιπὸν κατορθωθῆ ἢ νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι οἱ ζῶντες γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων, τότε αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων δὲν ἀφανίζονται, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν Ἄϊδου. Οὕτω τὴν ἀποδεικτέαν θέσιν ὁ Σωκράτης λαμβάνει ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν Ὀρφικῶν μυστηρίων περὶ παλιγγενεσίας.

Τὴν ἀπόδειξιν τῆς θέσεως ταύτης ἀντλεῖ ὁ Σωκράτης ἐκ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων, οἵτινες περιφέροντες τὸ βῆμα αὐτῶν ἀνὰ τὸν ἀπέραντον κόσμον βλέπουσιν ἐν αὐτῷ διηνεκῇ κίνησιν μεταξὺ ἀντιθέσεων πολικῶν. Γενικὸς φυσικὸς νόμος κρατεῖ κατὰ τὴν φυσιοφιλοσοφίαν, καθ' ὃν ἐν τῇ φύσει δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτος γένεσις καὶ φθορὰ (*de nihilo nihil fit*), ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει ἀντίθεσις τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἐκεῖ τελεῖται κυκλικὴ τροχιά τοῦ γίγνεσθαι, δηλ. πᾶν τὸ ἐναντίον γίνεται ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς αὐτό· οὕτως ἐκ τοῦ φωτὸς γίνεται τὸ σκότος καὶ ἐκ τούτου τὸ φῶς, ἐκ τῆς ἡρεμίας ἡ κίνησις καὶ τᾶνάπαλιν, ἐκ τῆς ὑγείας ἡ νόσος καὶ ἐκ ταύτης ἡ ὑγεία· κατὰ ταῦτα καὶ τὸ **μεῖζον** καὶ τὸ **ἐλάσσον** εἶναι δύο ἐναντία καὶ τὸ μὲν **μεῖζον** γίνεται ἐκ τοῦ **ἐλάσσονος**, τὸ δὲ **ἐλάσσον** ἐκ τοῦ **μεῖζονος**, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπάρχουσι δύο γενέσεις, ἡ μία ἀπὸ τοῦ μεῖζονος πρὸς τὸ ἐλάσσον, ἡ **φθίσις**, ἡ ἑτέρα ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος πρὸς τὸ μεῖζον, ἡ **αὔξησις**, καὶ οὕτω σχηματίζεται ἡ κυκλικὴ τροχιά τοῦ γίγνεσθαι κατὰ τὸ ἐν τῇ ἐφεξῆς σελίδι σχῆμα.

Ἐπίσης καὶ τὸ ζεύγος **ἀπλοῦν - σύνθετον** καὶ αἱ δύο μεταξὺ αὐτῶν γενέσεις **σύγκρισις - διάκρισις**, **δίκαιον** καὶ **ἀδίκον**, **ἄσχημον** καὶ **ᾠραῖον**, κλπ. Ἡ θεωρία αὕτη ἐκράτει παρ' Ἡρακλείτῳ ἀπ. 88 D, Φαίδ. σ. 23 ἡμετ. ἐκδ., Ἐμπεδοκλεῖ ἀπ. 111 D, 8 D, 17 D καὶ παρὰ Μελίσσῳ τῷ Σαμίῳ ἀπ. 8 D: *Δοκεῖ δὲ ἡμῖν τὸ τε θερμὸν ψυχρὸν γίνεσθαι καὶ τὸ ψυχρὸν θερμὸν καὶ τὸ σκληρὸν μα-*



λακόν και τὸ μαλακὸν σκληρὸν και τὸ ζῶον ἀποθνήσκειν και ἐκ μὴ ζῶντος γίνεσθαι, και ταῦτα πάντα ἑτεροιοῦσθαι... Τοῦ γενικοῦ τούτου φυσικοῦ νόμου και ἄλλων ἀποτελεῖ διαίσθησιν ἢ Ὀρφικὴ διδασκαλία, καθ' ἣν αἱ ψυχαι τῶν ζῶντων προέρχονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. — 3 παλαιὸς ἔστι τις λόγος εἶναι ἢ διδασκαλία τῶν Ὀρφικῶν, περὶ ὧν λέγεται ἐν Πλάτ. Μέν. 81 B: Φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον και τοτὲ μὲν τελευτᾶν—δ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι—τοτὲ δὲ πάλιν γίνεσθαι.— 14... Ἐνταῦθα ὁ Πλάτων δὲν ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ ζῶα και φυτὰ ἔχουσιν ἀθανασία ψυχῆς, ἀλλὰ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ὁ νόμος τῆς ἐκ τῶν ἐναντίων γενέσεως εἶναι γενικός.

XVI. 1... Προσφυῶς μετεχειρίσθη ὁ φιλόσοφος τὸ παράδειγμα ἐγρηγορέναι - καθεύδειν, διότι ἡ ζωὴ ἔχει λόγον πρὸς τὸν θάνατον ὡς λόγον ἔχει τὸ ἐγρηγορέναι πρὸς τὸ καθεύδειν και πολλάκις ὁ θάνατος παρωμοιώθη πρὸς ὕπνον, ὅπως και βαθὺς ὕπνος πρὸς θάνατον· προβλ. τὴν ἀδελφικὴν σχέσιν Ὑπνου και Θανάτου, διδύμων τέκνων τῆς Νυκτός.— 20 εἰσὶν ἄρα αἱ ψυχαι ἡμῶν ἐν Ἄιδου προβλ. XV 6... , ὅπερ ἀποδεικνύεται ἐνταῦθα.— 26 χωλὴ ὡς εἰ τὰ δύο ἐναντία ἀπετέλουν τοὺς πόδας, δι' ὧν πατεῖ ἡ φύσις.

XVII. Ἡ λειτουργία τῆς φύσεως, εἰάν τὰ πράγματα ἐφέροντο πρὸς μίαν μόνον κατεύθυνσιν, π. χ. ἀπὸ τοῦ ἐγρηγορέναι πρὸς τὸ καθεύδειν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ και ἡ ἀντίστοιχος γένεσις, θὰ ἔτελε-

E.Γ. ΠΑΤΡΙΚΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σιούργει ἐν τέρμα αἰώνιον μονοειδές. μίαν αἰωνίαν νάρκωσιν, αἰώνιον ὕπνον, τοῦ ὁποίου ὁ ὕπνος τοῦ Ἐνδυμίωνος θὰ ἦτο ὠχρὰ παρωδία, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει περὶ τὴν σημερινὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς Entropie, περὶ τῆς πάλαι ποτὲ ἐξαφανίσεως πάσης κινήσεως τῶν μαζῶν. ἥτις διαρκῶς μεταβάλλεται εἰς κίνησιν μορίων (θερμότητα), χωρὶς ἀπὸ ταύτης νάντιστοιχῆ παλινδρομικῆ ἀλλοίωσις πρὸς κίνησιν τῆς μάζης. Ἐπίσης ἐὰν παρὰ τὴν γένεσιν τοῦ ἀποθνήσκειν δὲν ὑπῆρχε καὶ τοῦ ἀναβιώσκεσθαι, τότε πᾶσα πηγὴ ζωῆς θὰ ἐστείρευε καὶ ἡ φύσις πᾶσα θὰ ἐνεκροῦτο. Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα μὴ δυνάμενος νᾶποδείξῃ κατ' εὐθείαν ἐκ δύο ἀντιφατικῶν προτάσεων, 1ον) ὑπάρχει μόνον τὸ ἀποθνήσκειν—2ον) οὐχί, ὑπάρχει καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι, τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀποδεικτέας θέσεως (ὅτι ὑπάρχει καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι), δέχεται ὡς ἀληθές τὸ ἀντιφατικῶς ἀντίθετον τοῦ ἀποδεικτέου (ὅτι ὑπάρχει μόνον τὸ ἀποθνήσκειν). ἀλλ' ἐντεῦθεν καταλήγει εἰς ἄτοπον συμπέρασμα, εἰς ἄτοπον ἀκολουθίαν (τότε πάντα ἐν τέλει θὰπέθνησκον καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς). ἀλλὰ τότε ἡ ἄρσις τῆς ἀκολουθίας κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀποχρῶντος λόγου ὡς πρὸς τὴν σχέσιν λόγου καὶ ἀκολουθίας συνεπάγεται ἀναγκαίως καὶ τὴν ἄρσιν τοῦ λόγου (ὅτι ὑπάρχει μόνον τὸ ἀποθνήσκειν), ἡ ἄρσις δὲ τῆς ἐτέρας τῶν ἀντιφατικῶν προτάσεων προκαλεῖ ἀναγκαίως τὴν θέσιν τῆς ἐτέρας (ὑπάρχει καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι). ἡ ἀποδεικτικὴ αὕτη μέθοδος καλεῖται ἡ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγή.—6 ἀνακάμπω, καμπὴν ποιοῦμαι αἰ μτφρ. ἐκ τοῦ ἱπποδρόμου, περὶ τὸν καμπτήρα (νύσσαν) τοῦ ὁποίου στρεφόμενα τὰ ἄρματα ἀνέκαμπτον πρὸς τὴν ἀφειτηρίαν (ἄφεισιν).—7 οἶσθ' ὅτι δηλοῖ ὅτι προϋποθέτει τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πρὸς ὃν ὁμιλοῦμεν.—8 πῶς λέγεις; ὅταν ὁ Πλάτων θέλει νὰ ἀναπτύξῃ θεωρίαν τινά, εἰσάγει πρόσωπόν τι τῶν διαλεγομένων μὴ ἐννοοῦν τὰ λεγόμενα.—9 πάντα ὅσον δήποτε μέγας καὶ ἂν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ψυχῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐὰν πᾶσα ζωὴ ἀπέθνησκε, μοιραίως ἡμέραν τινὰ τὸ ἀποταμίευμα θὰ ἐξηντλεῖτο καὶ ἡ γῆ θὰ μετεβάλλετο εἰς ἀπέραντον νεκροταφεῖον. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ δηλωθῇ ὅτι ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν ψυχῶν ἐν τῷ οὐρανῷ θὰ ἦτο πολὺ μεγαλύτερος τῶν ζώντων ἀνθρώπων, ἵνα δύνανται οἱ ἄνθρωποι ἐλευθέρως νὰ πολλαπλασιάζονται.

Ἀνασκόπησις κ. XV-XVII. Ἡ λεγομένη πρώτη ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κ. XV-XVII ὡς προϋπόθεσιν (λήμμα) ἔχει τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἀμοιβαίας γενέσεως τῶν μελῶν ἐκά-

σπουδάζοντες ἐναντίων κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἡρακλείτου ὅτι τὰ πάντα ῥεῖ καὶ ἄλλων φυσιολόγων σ. 54, τὴν κυκλικὴν τροχίαν τοῦ γίνεσθαι, ἣν καὶ ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη ἀναγνωρίζει (προβλ. τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τῆς ὕλης, ἐν τῇ διαλύσει, ἀποσυνθέσει κλπ.), καὶ διὰ τοῦτο οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι φυσιολόγοι διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῶν θεωρίαν ταύτην εἶναι ἄξιοι τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ ἡμῶν. Ἄλλ' ἢ ἀπόδειξις αὕτη ἀπέδειξε μὲν ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ ζωὴ γίνεται ἐκ τοῦ θανάτου, τότε XVI 20... εἰσὶν... αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν Ἄιδου καὶ αὐτόθι 35 ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι πού, ὅθεν δὴ πάλιν γίνεσθαι, καὶ ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἀπόλυτος ἀρνησις τῆς ψυχῆς, μηδενισμὸς αὐτῆς (προβλ. καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας), ἀλλὰ καταστάσις ἐναντία τῆς ζωῆς· ἀλλ' οὐδὲν διδάσκει περὶ τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς ψυχῆς ἐν Ἄιδου, εἰὰν δηλ. αὕτη εἶναι ἐκεῖ περρικισμένη διὰ συνειδήσεως καὶ ζωτικῆς δυνάμεως ἢ εἶναι μόνον σκιά τις, ἐν ᾧ ἡ ἀποδεικτέα θέσις διαρρήδην ἔλεγε: Ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δύνάμιν ἔχει καὶ φρόνησιν. Ὅθεν ἡ πρώτη λεγομένη ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς εἶναι ἔλλιπής ὡς πρὸς τὰ πορίσματά της καὶ ἔχει ἀνάγκην συμπληρώσεως. Εἰς ταύτην θὰ προβῇ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς ἐφεξῆς κεφαλαίοις. Ἄλλ' ἢ ἀπόδειξις αὕτη ἔχει καὶ ἄλλο σοβαρὸν μειονέκτημα, τὸ ὁποῖον ὄλως διέλαθε τὸν Πλάτωνα. Ἐὰν δηλ. προσέξωμεν καλῶς, θὰ ἴδωμεν ὅτι μόνον τὸ σῶμα ἀποθνήσκει, οὐχὶ καὶ ἡ ψυχὴ· δὲν γίνεται λοιπὸν τὸ ζῶν (ἢ ψυχὴ) ἐκ τοῦ τεθνεώτος (σώματος) οὐδ' ἐκ τοῦ παλαιοῦ σώματος (τεθνεώτος) νέον σῶμα (ζῶν), ἀλλὰ τὸ ζῶν (ἢ νέα ζωὴ) προέρχεται ἐκ τοῦ ζῶντος (ἐκ τῆς ζώσης καὶ μὴ ἀποθανούσης ψυχῆς). Ἄλλ' ὁ Πλάτων εἶναι ἀπερροφημένος μᾶλλον ἐκ τῆς γλωσσικῆς χρήσεως (ἀντιθέσεως ζωῆς καὶ θανάτου) καὶ ἐκ τῶν εἰκόνων τῆς καθ' ἡμέραν πείρας, ἐν ᾧ θὰ ὄφειλε νὰ διακρίνη δύο καταστάσεις τῆς αἰείποτε ζώσης ψυχῆς, 1) τὴν ἐν συνδέσμῳ μετὰ τοῦ σώματος καὶ 2) τὴν ἀπηλλαγμένην τοῦ σώματος, αἵτινες ὄντως κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς μετεμψυχώσεως διαδέχονται ἀλλήλας.

XVIII. Ἄλλὰ καὶ ἡ πρότασις ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἀνάμνησις καταδεικνύει τὴν προὔπαρξιν τῆς ψυχῆς πρὸ τῆς γεννήσεως ἡμῶν· διότι α') οἱ ἄνθρωποι δεξιῶς καθοδηγούμενοι εὐρίσκουσι μόνον ἀληθείας, ἅς οὐδέποτε πρότερον ἐν τῇ ζωῇ ἐδάχθησαν· β') πᾶσα ἀνάμνησις προὔποθέτει προτέραν γνῶσιν,

ἥτις ἀνακαλεῖται εἰς τὴν μνήμην δι' ὁμοίων ἢ ἀνομοίων παραστάσεων. 1-9 ἀλλὰ κατὰ τὸν Κέβητα καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἀνάμνησις καταδεικνύει ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν πρὸ τῆς γεννήσεως προὔπηρχέ που, ὅπου ἔμαθε τὰς ὑστερον ἐν τῷ βίῳ ἀναμνησκομένας ἀληθείας· 9-18 διότι α') οἱ ἄνθρωποι δεξιῶς ἐρωτώμενοι εὐρίσκουσι μόνοι ἀληθείας, ἃς οὐδέποτε πρότερον ἐν τῇ ζωῇ ἐδιδάχθησαν, ὡς συμβαίνει κυρίως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς γεωμετρίας· 18-29 ὁ Σωκράτης συμπληρῶν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Κέβητος λέγει β') ὅτι ἡ ἀνάμνησις (ἀνάπλασις) προὔθετει προτέραν γνῶσιν (παραστάσεις)· 29-53 ἡ ἀγάμνησις δὲ αὕτη γίνεται ἢ ἐξ ὁμοίων παραστάσεων ἢ ἐξ ἀνομοίων. **XXIX. Μετὰ τῆς ἀναπλάσεως ὁμοίων παραστάσεων συνδέεται εὐθύς καὶ ἡ κρίσις ἡμῶν περὶ τῆς ὁμοιότητος ἢ μὴ τῆς ἀναπλασθείσης πρὸς τὴν παλαιότεραν· ἐπειδὴ δὲ ἡ λειτουργία τῶν αἰσθήσεων, δι' ὧν ἀποκτιῶμεν τὰς παραστάσεις τῶν αἰσθητῶν, ἄρχεται ἐκ γενετῆς, αἱ δὲ ἰδέαι, πρὸς ἃς συγκρίνομεν τὰ αἰσθητά, εἶναι ἤδη ἀπὸ τῆς στιγμῆς τούτης γνωσταί, θὰ εἴχομεν γνωρίσει τὰς ἰδέας ἀσφαλῶς πρὸ τῆς γεννήσεως· 1-7 κατὰ ταῦτα ἡ ἀνάπλασις γίνεται καὶ ἐξ ὁμοίων καὶ ἀνομοίων, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀναπλάσεως ἐκ τῶν ὁμοίων συνδέεται ἀναγκαίως καὶ ἡ κρίσις ἡμῶν ἐὰν ἡ ἀναπλασθεῖσα νῦν παράστασις εἶναι ὁμοία· 7-31 οὕτω τὰ αἰσθητά (ὕλικὰ) πράγματα ἀναμνησκουσιν ἡμᾶς τὰς ἀντιστοιχοῦς ἰδέας, τὰ ἴσα τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος κλπ., εἴτε εἶναι ὁμοία εἴτε εἶναι ἀνόμοια πρὸς ἐκείνας· 31-67 ἀλλ' ὅταν συγκρίνω τὴν παράστασιν τῶν αἰσθητῶν, ἣν ἀποκτιῶ τώρα διὰ τῶν αἰσθήσεων, πρὸς τὴν παράστασιν τῶν ἀντιστοιχῶν ἰδεῶν, τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι ἡ παράστασις τῶν ἰδεῶν προὔπηρχε τῆς τωρινῆς παραστάσεως τῶν αἰσθητῶν· ἐπειδὴ δὲ ἡ λειτουργία τῶν αἰσθήσεων, δι' ὧν ἀποκτιῶμεν τὰς παραστάσεις τῶν αἰσθητῶν, ἄρχεται ἐκ γενετῆς, εὐθύς δὲ ἰδόντες τὰ ἴσα ἀναφερομεν αὐτὰ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος, ἀνάγκη πρὸ τῆς γεννήσεως ἡμῶν νὰ εἴχομεν γνωρίσει τὰς ἰδέας, πρὸς ἃς συγκρίνομεν τὰ αἰσθητά.**

XVIII. - Ἀπὸ τοῦ κεφ. τούτου ἄρχεται ἕτερα ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἡ ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους ὅτι *πᾶσα μάθησις εἶναι ἀνάμνησις*. Ὄταν δηλ. λέγωμεν ὅτι μανθάνομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὲν πρόκειται ἀκριβῶς περὶ μαθήσεως, ἀλλὰ περὶ ἀναμνήσεως πράγματος, τὸ ὁποῖον εἶχε μάθει ἡ ψυχὴ ἡμῶν πρὶν γεννηθῶμεν καὶ κατόπιν λησμονήσασα τοῦτο,

ὄτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἀναπλάττει αὐτὸ ὑστερον τῆ βοηθεία ἄλλων παραστάσεων καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἐν ᾧ εἶναι καθαρὰ ἀνάπλασις, οἱ ἄνθρωποι καλοῦμεν μάθησιν, διότι νομίζομεν ὅτι διὰ πρώτην φοράν γνωρίζομεν αὐτό. Τὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς θεωρίας ταύτης προσκομιζόμενα ἐπιχειρήματα εἶναι α') τὸ τοῦ Κέβητος, ὅτι ἄνθρωποι καταλλήλως ἐρωτώμενοι (διὰ τῆς ἐξελικτικῆς μορφῆς τοῦ διαλόγου) εὐρίσκουσι μόνοι ἀληθείας, τὰς ὁποίας οὐδέποτε πρότερον ἐν τῷ βίῳ εἶχον διδαχθῆ, ὅπως π. χ. συμβαίνει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν μαθηματικῶν, καὶ οὕτως ἐκμαιεύονται καὶ ἀφυπνίζονται γνώσεις, ἃς ἡ ψυχὴ εἶχεν ἀποκομίσει ἀπὸ τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν πρὶν γεννηθῶμεν καὶ αἴτινες ἐπισκοτισθεῖσαι διὰ τοῦ χρόνου καὶ ἐκ τῆς μετὰ τοῦ σώματος κοινωνίας διετέλουσαν ἤδη ὑπνώττουσαι ἐν τῷ ὑποσυνειδήτῳ· καὶ β') ἡ μακρὰ ἀνάπλῃσις τοῦ Σωκράτους, καθ' ἣν ἡ ἀνάπλῃσις παραστάσεων γίνεται ἢ ἐξ ὁμοίων (ὁ ἰδὼν τὴν εἰκόνα τοῦ Κέβητος ἀναπλάττει τὴν παράστασιν αὐτοῦ τοῦ Κέβητος, ὁ ἰδὼν ἐφέτος τὸν φίλον τοῦ ἀναπλάττει τὴν περυσινὴν παράστασιν τοῦ φίλου κλπ.) ἢ ἐξ ἀνομοίων (ἡ παράστασις τῶν ἐνδυμάτων, βιβλίων, ἵππου κλπ. τοῦ φίλου ἀναπλάττει τὴν παράστασιν αὐτοῦ τοῦ φίλου, ἡ παράστασις τοῦ Κέβητος ἀναπλάττει τὴν τοῦ φίλου Σιμίου καὶ ἀντιστρόφως).

Ἄλλ' ὅταν ἀναπλάττωμεν ἐξ ὁμοίων, τελεῖται καὶ δεύτερον ψυχολογικὸν φαινόμενον· ὅταν δηλ. παράστασις τις ἀναπλάττει ὁμοίαν παλαιότεραν παράστασιν (ἢ σημερινὴ παράστασις τοῦ φίλου ἀναπλάττει τὴν περυσινὴν, ἢ φωτογραφία ἀναπλάττει τὸ πρωτότυπον κλπ.), τότε συγκρίνομεν τὴν σημερινὴν παράστασιν πρὸς τὴν παλαιότεραν καὶ βλέπομεν ἂν εἶναι ἀκριβῶς ὁμοία πρὸς ἐκείνην ἢ μήπως ὑπολείπεται ἐκείνης κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ εἰς τί.

Ἡ σχέση αὕτη τῆς ὁμοιότητος ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τῶν παραστάσεων τῶν ὑλικῶν (αἰσθητῶν) πραγμάτων καὶ τῶν παραστάσεων τῶν ἀντιστοιχῶν ἰδεῶν, π. χ. ὁμοίαι εἶναι αἱ παραστάσεις τῶν ἴσων ἀντικειμένων (λίθων, ξύλων κλπ.) καὶ αἱ τῆς ιδέας τῆς ἰσότητος, αἱ τῶν καλῶν ἀντικειμένων καὶ αἱ τῆς ιδέας τοῦ καλοῦ κλπ. παρὰ πάσας τὰς διαφορὰς, αἴτινες, ὡς εἴπομεν ἤδη ἐν τοῖς περὶ ἰδεῶν σ. 15 κέ. καὶ ὡς λέγεται ἐνιαῦθα XIX 17-23, χωρίζουσι ταύτας ἀπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων. Ἐπίσης τὰ ὑλικά πράγματα (αἱ παραστάσεις αὐτῶν) παρὰ πάσας τὰς διαφορὰς αὐτῶν πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦσας ιδέας βοηθοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάπλῃσιν τῶν ἀντιστοιχῶν ἰδεῶν ὡς ὁμοίων, τοῦθ' ὅπερ ὁμοίως θὰ ἐπραττόν